

**Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання завдань самостійної роботи з дисципліни
**“МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ”**

Для здобувачів ступеня доктора філософії на третьому
(освітньо-науковому) рівні вищої освіти в галузі 01 “Освіта / педагогіка”
за спеціальністю 011 “Освітні, педагогічні науки”

Тема 1. Сутність методологічного підходу в історико-педагогічному дослідженні. Парадигмальний, аксіологічний, синхронний та діахронний підходи в історико-педагогічному дослідженні: їх характеристика.

Завдання 1. Підготувати розгляд теоретичного питання: “Методологія історико-педагогічних досліджень”. Обґрунтувати основні методи історико-педагогічного пошуку.

Завдання 2. Підготувати есе: сучасні підходи в історико-педагогічному дослідженні. Їх характеристика”.

Завдання 3. Розробити методологічну характеристику історико-педагогічного дослідження (дисертація, захищена в спеціалізованій ученій раді зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки).

Література:

1. Бобришев С.В. Історико-педагогічне дослідження розвитку педагогічного знання: методологія і теорія: монографія. – Ставрополь: СКСІ, 2006. – 300 с.
2. Вовк М.П. Фольклористика у класичних університетах України (друга половина ХІХ – перше десятиліття ХХІ ст.) теорія і практика: монографія. – К.: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. – 408 с.
3. Пономаревський С.Б. Українське шкільництво в Росії (1917 – 2010 рр.): монографія. – Чернігів: Чернігівський держ. ін.-т економіки і управління, 2012. – 376 с.
4. Гупан Н.М. Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні: монографія. – К.: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2000. – 222 с.
5. Калакура Я.С. Українська історіографія . – К.: Генеза, 2004. – 495 с.
6. Сисоева С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
7. Кыверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике. – Талин: «Валгус», 1980. – 335 с.

Методичні вказівки:

1. Здійснити огляд літератури з проблематики методологічних підходів до написання наукових досліджень. Визначити основні методологічні принципи в історико-педагогічному дослідженні.
2. При підготовці есе, використати електронні та бібліотечні ресурси з проблематики сучасної методології та методології історичної й педагогічної науки.

3. Здійснити аналіз дисертаційного дослідження, виконаного за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Виокремити провідні методологічні підходи дослідника у формулюванні нового знання.

4. Підготувати картотеку статей з напрямку: методологія історико-педагогічного дослідження.

Тема 2. Класифікація джерельної бази. Наукові підходи до класифікації джерел

Завдання 1. Отримати навички здійснювати інтерпретацію наукових текстів, застосовувати методики інтерпретації тексту.

Завдання 2. Підготуватися до дискусії з проблеми: “Історіографія та джерелознавство в Україні”.

Завдання 3. Визначення провідних схем і моделей класифікації джерел.

Література:

1. Гупан Н.М. Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні: монографія. – К.: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгома-нова, 2000. – 222 с.
2. Калакура Я.С. Українська історіографія . – К.: Генеза, 2004. – 495 с.
3. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
4. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт.кол.: Є.М. Хриков, О.В. Адаменко, В.С. Курило та ін.; за заг.ред. В.С. Курила, Є.М. Хрикова; Держ.закл. “Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 248 с.
5. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О.В. Сухомлинська. – К. : АПН України, 2003. – 68 с.

Методичні вказівки:

1. Скласти таблицю: “Різновиди класифікації джерел”. Звернути увагу на типологію джерел: за способом кодування та відтворення інформації; за змістом; за походженням; типологією; за хронологічно географічною ознакою; за формою та інше.
2. З’ясувати поділ джерел на класи.

3. Визначити критерії, що застосовуються для групування джерел.
4. Акцентувати увагу на “історичних залишках”, “історичних традиціях”.
5. Спробувати класифікувати джерела власного наукового дослідження за формою, зовнішніми властивостями, ознаками – “матеріальною формою”.

Тема 3. Методи уведення педагогічних джерел та документальної інформації в науковий обіг.

Завдання 1. Підготуватися до розгляду теоретичного питання: “Сутність та специфіка методу усної історії” та його застосування в історико-педагогічних дослідженнях.

Завдання 2. Розробити презентаційні матеріали: “Архівні документи та їх оформлення в дисертаційних дослідженнях”.

Завдання 3. Методика роботи з каталогами архівних установ. Фонди, описи, справи.

Література:

1. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання / М. Богуславський // Шлях освіти. – 1999. – № 1. – С. 37–40.
2. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми / Л. Ваховський // Шлях освіти. – 2005. – № 4. – С. 7–9.
3. Гупан Н.М. Історіографія розвитку історико-педагогічної науки в Україні: монографія. – К.: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгома-нова, 2000. – 222 с.
4. Дем’яненко Н.М. Персоналії в історії становлення професійно-педагогічної підготовки Київського класичного університету / Н.М. Дем’яненко // Рідна школа. – 2003. – № 7. – С. 53–55.
5. Чернілевський Д.В. Методологія наукової діяльності: навч. посіб. / Д.В.Чернілевський, О.М. Гандзюк, В.І.Захарченко, І.М.Козловська, К.О.Кольченко, Г.Ф.Нікуліна, В.О.Подоляк / за ред. проф. Д.В. Чернілевського. – К.: видавництво Університету «Україна», 2008. – 478 с.

Методичні вказівки:

1. Здійснити письмово спробу поєднання педагогічних та наукових цілей при інтерпретації історико-педагогічного джерела.

2. Ознайомитися з електронним ресурсом Центрального державного архіву вищих органів влади та управління (м. Київ) та Центральним державним історичним архівом (м. Київ).
3. Ознайомитися з методичними підходами до огляду частини 166 фонду – “Міністерство освіти України” (колишній Наркомос України) Центрального державного архіву вищих органів влади та управління.
4. Розробити бібліометричний аналіз автореферату.
5. Розробити власну репрезентаційну схему і підходи до класифікації джерельної бази.

Тема 4. Принципи педагогічної історіографії

Завдання 1. Визначити методологічний інструментарій дослідника – аналіз, системно-структурний і проблемний підходи, логічний, історико-хронологічний, історико-ситуаційний, порівняльний, ретроспективний, біографічний, періодизації. Окреслити основні підходи до історіографії історико-педагогічного дослідження.

Завдання 2. Універсальне правило дослідника в історико-педагогічному пізнанні – принцип історизму. Підготуватися до дискусії: застосування принципу історизму в науковому пошуку.

Завдання 3. Здійснення аналізу дисертації, захищеної у спеціалізованій ученій раді з позицій дотримання принципів об’єктивності, усебічності, спадкоємності (наступності)

Література:

1. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання / М. Богуславський // Шлях освіти. – 1999. – № 1. – С. 37–40.
2. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми / Л. Ваховський // Шлях освіти. – 2005. – № 4. – С. 7–9.
3. Наукові підходи до педагогічних досліджень : колективна монографія / за заг. ред. В.І. Лозової. – Х. : Апостроф, 2012. – 348 с.
4. Нечкина М.В. История и историки: историография истории СССР / М.В. Нечкина. – М. : Наука, 1965. – 468 с.
5. Петряев К.Д. Вопросы методологии исторической науки / К.Д. Петряев. – К. : Вища школа, 1976. – 179 с.
6. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О.В. Сухомлинська. – К. : АПН України, 2003. – 68 с.
7. Юдина Н.П. Современные подходы к исследованию историко-педагогических процессов в свете тенденций постнеклассической рациональности: Монография / Н.П. Юдина. – Хабаровск: Изд-во ХГПУ, 2001. – 110 с.

Методичні вказівки:

1. Здійснити характеристику процесу нагромадження наукових знань про освіту в Україні (на прикладі громадських організацій кінця XIX – початку XX ст.).
2. Відпрацювати підходи до окреслення територіальних меж дослідження.
3. Відпрацювати методику визначення хронологічних меж дослідження у двох вимірах – історіографічному та конкретно-історичному.
4. Проаналізувати зусилля науковців різних галузей знань щодо вивчення й розв'язання актуальних освітньо-виховних проблем.
5. Обґрунтувати значення історіографічних студій.